

กระบวนการการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดนครราชสีมา

Process Strengthening Business Networking and Social Development
of the Community Nakhon Ratchasima

พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุลและ ไพวรรณ ปุริมาต

Phonsetthi Wuttipanyaisakun and Paiwan Purimart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

Email : Pichitpuri2@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา 2) เสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และ3) เสนอแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 23 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศึกษาเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 1,853 แห่ง มีกลุ่มการผลิตสินค้า การแปรรูป ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น ผู้ประกอบการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการโดยหน่วยงานของภาครัฐ ตามลักษณะของแผนงานหน่วยงาน กิจกรรมสำคัญของวิสาหกิจชุมชนเน้นอยู่ที่กระบวนการผลิตและการนำผลิตภัณฑ์ไปจัดจำหน่าย ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ สำหรับแผนงานและการดำเนินการจัดทำโครงการของกลุ่มดำเนินการภายใต้เจ้าหน้าที่รัฐ 2. เสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมโดยการสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน จัดทำแผนพัฒนาผู้ประกอบการ จัดสรรงบประมาณไปยังผู้ประกอบการวิสาหกิจโดยตรง จัดกิจกรรมส่งเสริมทางด้านการตลาดเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้จำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ 3. แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาและปรับทิศทางการสร้างความมั่นคงของกลุ่มให้มากขึ้นแทนการรอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนามหานครโคราช

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, เครือข่าย, ธุรกิจ

Abstract

This research has the objectives are; 1) study of business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima 2) Encourage business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima and 3) Present the methods pf encouragement and development the business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima the researcher used methodology of research of

Participation by the community and analyzed the data by qualitative. The key informant such as the related person of Community Enterprise Group of 23 persons

The research result was found that 1. Study of business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima has the Community Enterprise Group for 1,853 groups, has production transformation textile products herbal products etc. the entrepreneur and members of Community Enterprise Group have follows the government proceedings accordance with planning of such section. Special activities of Community Enterprise Group emphasizes to production processes and distribution under supporting by the government. For the planning and operation of project is under the governing officer 2. Encourage business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima is under encouragement by the government it is encourage the knowledge and support the entrepreneur to develops their product and follow the standard and provides development plan for the entrepreneur. Provide budget directly to the entrepreneur of Enterprise Group, provide the marketing activity to the entrepreneur for distribute their products in domestic and international 3. Present the methods pf encouragement and development the business networking of Provincial Community Enterprise Group Nakhon Ratchasima ; Community Enterprise Group should develop and adjust their stability instead of waiting for support from the government agencies, has management plan for resource of the community to support development of Korat Metropolitan

Keywords : Strengthening, Networking, Business

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง ทำให้รัฐบาลในแต่ละยุคสมัย ต่างก็มีแนวความคิดที่จะหาวิธีทำให้ประเทศสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก รัฐบาลไทยที่ ผ่านๆมาจึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความ สมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจ ภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก อย่างรู้เท่าทันภายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ด้วยความเชื่อมั่นว่า สังคมไทยยังมีศักยภาพ และสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ รัฐบาลจึงหาทางที่จะสร้างรายได้ให้กับประชาชน และประเทศชาติ ทั้งนี้ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่นั้น คือทรัพย์สินที่มี ราคาสามารถเพิ่มรายได้ หากรู้จักการจัดการกับทรัพย์สินนั้นอย่างชาญฉลาด แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของ ประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริม ให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง

การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่าง สร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนนั้นก็หมายรวมถึงทรัพยากร ผลผลิตทางการเกษตร ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น เพื่อให้มองเห็นความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนา ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างที่อธิบายไว้ว่า ประชาชนนั้น

แหละคือผู้มีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วอายุคนแล้ว โดยเขาทำกันอย่างดี มีความเฉลียวฉลาด และรู้ว่าตรงไหนควรทำกิจกรรมและที่ไหนควรเก็บรักษาไว้ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2536) นอกจากนั้นยังมีผู้กล่าวไว้ อีกว่า ชาวบ้านมีศักยภาพ มีภูมิปัญญา และมีใจมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขา ตลอดจนห่วงใยบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ที่เขาเห็นความสำคัญได้อย่างชื่นชม จากตรงนี้จะเห็นได้ชัดว่า ชาวบ้านและชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุกๆด้าน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนาด้านอื่นๆ (เอกวิทย์ ณ ถกลาง, 2543) ซึ่งประเทศไทยจะพัฒนาได้ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของวิสาหกิจในประเทศไทยนั้น อยู่ในภาคของวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม (Khamanarong, S, 2000) ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริม ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนา ระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับสูงขึ้นไป

นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สร้างรากฐานที่มั่นคงให้ประเทศ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหลักการนำไปสู่การเป็นรากฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศ อย่างแท้จริง และรัฐบาลยังเห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนซึ่งรวมถึงวิสาหกิจชุมชนด้วยนั้น เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง แต่มีเศรษฐกิจชุมชนจำนวนหนึ่ง ที่ยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะแข่งขันทางการค้า ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ นอกจากนี้กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ในจังหวัดนครราชสีมา มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,853 แห่ง มีกลุ่มการผลิตสินค้า ด้านการผลิตพืช ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพัฒนาสังคมในจังหวัดนครราชสีมา จากความเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและการพัฒนาสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) และเทคนิคกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning Technical)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน จำนวน 23 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากผู้มีส่วนได้เสียกับกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูล เชิงประจักษ์และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสังเกต ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัยและวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการแล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

1. ศึกษาเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

วิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดนครราชสีมาที่ครอบคลุม 32 อำเภอ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจใช้เงินลงทุนจำนวนไม่สูงและมีการใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นปัจจัยการผลิต มีความคล่องตัวในการบริหาร ทำให้เกิดการจ้างงานสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ตอบสนองความต้องการภายในประเทศได้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,853 แห่ง มีกลุ่มการผลิตสินค้า ด้านการผลิตพืช ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพัฒนาสังคมในจังหวัดนครราชสีมา ผู้ประกอบการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการโดยหน่วยงานของภาครัฐในจังหวัดนครราชสีมา ตามลักษณะของแผนงานหน่วยงาน เช่นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรเป็นกลไกสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มและดำเนินกิจกรรมเชิงเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน จะเป็นกลไกหลักในการสนับสนุนและจัดตั้งกลุ่มซึ่งมีความหลากหลายสนองตอบความต้องการของชุมชน เป็นต้น สอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์ (2556) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

การเข้าร่วมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการ นำไปสู่การเชื่อมโยงกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทุกระดับตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐเป็นต้นแบบ กลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และการขับเคลื่อนกิจกรรมยังคงเน้นไปที่เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานภาครัฐเอกชนยังคงเป็นแกนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งหน่วยงานรัฐจะมีการเชื่อมโยงภายในหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับ รัชณี รูปหล่อ และคณะ (2559) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเงินทุน แต่การดำเนินงานเป็นลักษณะกิจการส่วนตัว แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน มีโอกาสขยายตัวเชิงธุรกิจได้จึงต้องเริ่มจากผู้ที่มีความสามารถ มีธรรมาภิบาล เป็นที่ยอมรับของ

สมาชิกและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการสร้างเครือข่าย วิชากิจชุมชนและสร้างตลาดภายในท้องถิ่น

เครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิชากิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา เกิดจากหน่วยงานของรัฐในจังหวัด นครราชสีมาเป็นแกนกลางในการเชื่อมเครือข่ายโดยจัดทำฐานข้อมูลและสร้างกิจกรรมส่งเสริมให้ ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของรัฐ เช่น การเข้ามาร่วมงานฉลองชัยชนะท้าวสุรนารี ซึ่งจัดขึ้น เป็นประจำทุกปี หน่วยงานของรัฐจะเชิญผู้ประกอบการวิชากิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้ประกอบการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานและร่วมแสดงผลผลิตภัณฑ์ เป็นต้น สอดคล้องกับ นฤมล นิราทร (2543) กล่าว ว่า เครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายๆ องค์กรที่ต่างก็มี ทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงานและมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้เข้า มาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลายาวนานพอสมควร แม้ว่าจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือ จากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สามารถติดต่อได้ ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมี บางสิ่งบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงความ เป็นเอกเทศ เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนขององค์กรเท่านั้น

2. เสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของกลุ่มวิชากิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

การเสริมสร้างเครือข่ายวิชากิจชุมชนภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมโดย การสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และสนับสนุนด้าน เงินทุนภายใต้การกำกับของหน่วยงานภาครัฐ และจัดให้สถานศึกษาได้เข้าไปทำการวิจัยและพัฒนาให้เกิด การพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือ สสว. ร่วมกับ กระทรวงอุตสาหกรรม ลงพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาจัดกิจกรรมมอบสินเชื่อกองทุนพัฒนา SME ตามแนว ประชากรรัฐและสอบถามความต้องการ การช่วยเหลือของ SME ในพื้นที่ จัดกิจกรรมมอบสินเชื่อกองทุนพัฒนา เอสเอ็มอีตามแนวประชากรรัฐ ของสสว. นอกจากนี้ ยังมีการออกบูธเพื่อสอบถามความต้องการ การช่วยเหลือ จากภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่ ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือเรื่องเงินทุนที่ใช้หมุนเวียนในการประกอบกิจการ การ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย การนำสินค้าเข้ารับการตรวจสอบเพื่อรับการจดทะเบียน อย. และส่งสินค้าเข้าไป ขายในโมเดิร์นเทรด ซึ่ง สสว. จะเก็บข้อมูลเหล่านี้ นำไปกำหนดเป็นนโยบายช่วยเหลือ SMEs ต่อไป

กระบวนการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งแก่ผู้ประกอบการวิชากิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการหลากหลายมิติ ทั้งการสนับสนุนโดยตรงเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้เข้ามารวมกลุ่มและจัดทำ ฐานข้อมูลรองรับการพัฒนาและส่งเสริมในรูปแบบกลุ่ม จัดทำแผนพัฒนาผู้ประกอบการโดยจัดสรร งบประมาณไปยังผู้ประกอบการวิชากิจโดยตรง จัดสรรงบประมาณไปยังสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเข้าไปสนับสนุนสร้างองค์ความรู้และพัฒนาผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ จัดกิจกรรมส่งเสริม ทางด้านการตลาดเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้จำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ สำหรับผู้ประกอบการวิชากิจชุมชนที่ยังไม่สามารถพัฒนาตนเองได้จัดให้มีสถานที่รองรับการจำหน่ายสินค้า รวมถึงการจัดงานแสดงสินค้าในวันสำคัญของจังหวัดเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้า แต่ ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆยังคงดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐเป็นแกนนำและจัดทำนโยบาย ซึ่งหากรัฐไม่ สนับสนุนจะไม่สามารถดำเนินการได้ แต่มีผู้ประกอบการบางส่วนที่มีการพัฒนาตนเอง ขับเคลื่อนกลุ่มด้วย ตนเองภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐเกิดเป็นเครือข่ายและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่นกลุ่มคลัส เตอร์อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ กลุ่มวิชากิจชุมชนดงมะไฟ ผู้ประกอบการหมี่โคราชกึ่ง สำเร็จรูป เป็นต้น ผู้ประกอบการเหล่านี้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องภายใต้การสนับสนุนของรัฐและ

สามารถเป็นแกนนำเป็นต้นแบบให้แก่ผู้ประกอบการอื่นๆ สอดคล้องกับ สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ (2550) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสม แบ่งเป็น (1) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กร ได้แก่ การทบทวนและปรับปรุงโครงสร้าง องค์กร บทบาทหน้าที่ ภาวะเป็ยบ ข้อตกลงร่วม การจัดระบบข้อมูล การทำบัญชี การพัฒนาผู้นำและสมาชิก การพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การสร้างคนรุ่นใหม่ การประชุมพบปะอย่างต่อเนื่อง (2) ด้าน การพัฒนาผลิตภัณฑ์/กิจกรรม ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิต จัดทำแผนพัฒนาการผลิตให้ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการตลาด ค้นหาผู้รู้ รวบรวมภูมิปัญญาองค์ความรู้ พัฒนา กระบวนการผลิตและแปรรูปเพื่อให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพ และรักษา สิ่งแวดล้อม พัฒนาบรรจุภัณฑ์และจัดระบบควบคุมคุณภาพมาตรฐาน (3) ด้านการพัฒนาการตลาด ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด จัดทำแผนพัฒนาการตลาดสำรวจตลาดทดสอบผลิตภัณฑ์ ขยาย ช่องทางการตลาด ส่งเสริมการขาย สร้างความมั่นใจและประชาสัมพันธ์ (4) ด้านการพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลเครือข่าย จัดทำ แผนบูรณาการ กำหนดบทบาทข้อตกลงร่วม การจัด กระบวนการเรียนรู้ เช่น การจัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ทำแปลงเรียนรู้ ทดสอบและพัฒนา วางแผนการ

3. เสนอแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาและปรับทิศทางการสร้างความมั่นคงของกลุ่มให้มากขึ้นแทนการรอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้เพราะหากภาครัฐปรับเปลี่ยนนโยบายหรืองบประมาณจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การปรับตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรสร้างการมีส่วนร่วมโดยสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อพัฒนาและรักษาทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนามหานครโคราช ซึ่งนับวันจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มมีความสำคัญ ทั้งนี้พบว่าแรงงานของกลุ่มซึ่งเป็นประชากรวัยแรงงานมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ผู้ที่มีศักยภาพสูงมีการปรับพฤติกรรม ไม่นิยมสร้างอาชีพในรูปแบบของการใช้แรงงาน ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจจำเป็นจะต้องวางระบบและวางรากฐานเพื่อพัฒนากลุ่มให้มีความมั่นคงและยั่งยืนภายใต้การพึ่งพาตนเอง ในกรณีที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้จำเป็นจะต้องนำเสนอและจัดทำแผนอย่างเป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานของภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณและกิจกรรมสนับสนุนให้ตรงตามความต้องการของกลุ่ม และเพื่อให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การสร้างความมั่นคงของกลุ่มแบบยั่งยืน วิสาหกิจชุมชนควรเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับเปลี่ยนแกนและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มแกนซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับ รัชณี รูปหล่อ และคณะ (2559) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเงินทุน แต่การดำเนินงานเป็นลักษณะกิจการส่วนตัว แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืนมีโอกาสขยายตัวเชิงธุรกิจได้จึงต้องเริ่มจากผู้นำมีความสามารถ มีธรรมาภิบาล เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและสร้างตลาดภายในท้องถิ่น ขั้นที่ 1 จัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มเองแทนรอให้หน่วยงานรัฐเข้ามาจัดทำรวบรวมศึกษาองค์ความรู้อย่างเป็นระบบภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายสถาบันการศึกษาในพื้นที่วิเคราะห์บริบทของชุมชนให้ผู้ประกอบการสามารถใช้บริบทและศักยภาพของคนในพื้นที่เข้ามาสร้างฐานข้อมูลและใช้ข้อมูลร่วมกัน ขั้นที่ 2 มีการพัฒนาแนวคิดและสานต่อแนวคิดจากฐานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน ความ

มั่นคงของภูมิปัญญาที่ดำเนินมาก่อนหน้านั้นถ่ายทอดไปยังสมาชิกเครือข่ายทั้งเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือสมาชิกในชุมชนเพื่อให้เกิดการสานต่อกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา วางรากฐานการสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชน รองรับการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งเริ่มจากชุมชน ขั้นที่ 3 วิสาหกิจชุมชนร่วมมือกับสถาบันการศึกษาทุกระดับและหน่วยงานเครือข่ายที่เป็นหุ้นส่วนทางสังคมจัดทำรูปแบบจำลองการสร้างความมั่นคงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมถึงเส้นทางการสร้างความมั่นคงแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และการใช้แบบในชุมชน อีกครั้งส่งเสริมให้กลุ่มอื่นๆได้ศึกษาแบบวิสาหกิจชุมชนที่สร้างขึ้นนั้นไปปรับประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

การปรับเปลี่ยนแกนเครือข่ายจาก หน่วยงานภาครัฐมาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พึ่งพาตนเองโดยนำความต้องการขยายเป็นเครือข่ายสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนอื่นๆได้แก่สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำฐานข้อมูลและพัฒนาองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ นำไปสู่การสร้างโมเดลร่วมกันให้เกิดเป็นแบบจำลองมีการนำทรัพยากรมนุษย์ทั้งคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรมเชิงเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคมรวมถึงการ จัดทำแผนและรูปแบบที่ประสบความสำเร็จส่งต่อไปยังเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้เกิดการ สนับสนุนสนองตอบความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเมื่อกลุ่มมีการพัฒนาที่เข้มแข็งขึ้น จะส่งผลต่อ การเชื่อมโยงไปยังระบบเศรษฐกิจในระดับฐานรากและระบบเศรษฐกิจระดับประเทศ บนพื้นฐานที่มั่นคง โดยเฉพาะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนภายใต้กลไกสำคัญคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการพัฒนา ตนเองอย่างเป็นระบบ พึ่งพาตนเองในเชิงเครือข่ายสร้างหุ้นส่วนทางธุรกิจด้วยตัวของตนเอง สอดคล้องกับ สัญญา เคนาภูมิ (2558) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัด มหาสารคาม พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย (1) แนวทางกลยุทธ์เชิงรุก โดยการพัฒนาศักยภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานคุณภาพ ผลิตภัณฑ์สู่ระดับประเทศและระดับสากล ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ขยายพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อ ส่งเสริมการกระจายสินค้า (2) แนวทางกลยุทธ์เชิงพัฒนา โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหาร จัดการวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างความร่วมมือเชิง บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ (3) แนวทางกลยุทธ์เชิง ตั้งรับโดยการพัฒนาศักยภาพแรงงานวิสาหกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนยกระดับ มาตรฐานการผลิตให้สูงขึ้นและ (4) แนวทางกลยุทธ์เชิงพลิกแพลง โดยการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้ เข้มแข็ง วิจัยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเอง

สรุป

กระบวนการการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมาควรมี การดำเนินการและปรับเปลี่ยนใหม่จากกระบวนการเดิมที่อาศัยหน่วยงานของภาครัฐเป็นแกนนำและ ขับเคลื่อนกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเริ่มจากกลุ่มวิสาหกิจ จะต้องมีการพัฒนาตนเองรวบรวมข้อมูลภาษาด้วยตนเอง นำไปสู่การสร้างความร่วมมือ และสร้างต้นแบบให้ เกิดเป็นนวัตกรรม จากนั้นถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ตรสมาชิกให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังโมเดลวิสาหกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง

ขั้นที่ 1 ค้นหาพึ่งพาตนเอง เป็นการดำเนินการของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่มองเห็นโอกาสในการพัฒนาตนเองหรือต้องการส่งต่อภูมิปัญญาของตนเองสู่สมาชิกทั้งในครอบครัวและชุมชน การค้นหาการเรียนรู้ช่วยให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยรวบรวมข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและจัดทำฐานข้อมูล นำไปสู่การสร้างเครือข่ายในครอบครัว ในชุมชน ช่วยให้ชุมชนโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำฐานข้อมูล พัฒนาฐานข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง รวมถึงการนำฐานข้อมูลไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 2 สร้างความร่วมมือ ผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจะต้องเข้าไปสร้างความร่วมมือและสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐหรือสมาชิกในเครือข่ายก่อน แผนการเริ่มต้นด้วยการร้องขอสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานเครือข่าย การสร้างความร่วมมืออาจมีวิธีการที่แตกต่างขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ แต่จุดเน้นอยู่ที่ผู้ประกอบการจะต้องนำความต้องการของตนเองไปเชื่อมโยงกับความต้องการของสมาชิกในเครือข่ายให้เกิดกิจกรรมพึ่งพากันและกัน สนับสนุนความต้องการของกันและกันนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในรูปแบบของแผนงานและกิจกรรมร่วมกัน

ขั้นที่ 3 สร้างต้นแบบ กิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการร่วมกันกับผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานต่างๆที่เป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมทางสังคมและนวัตกรรมของกลุ่ม โดยดำเนินการถอดบทเรียนและพัฒนาองค์ความรู้จัดทำเป็นนวัตกรรมที่เป็นต้นแบบถ่ายทอดสู่สมาชิกของกลุ่มและสมาชิกในชุมชน อีกครั้งนวัตกรรมที่เป็นต้นแบบนี้ สามารถถ่ายทอดไปยังสมาชิกเครือข่ายในรูปแบบอื่นๆให้เกิดการนำไปปรับประยุกต์ใช้และสะท้อนผลกลับมายังต้นแบบของกลุ่มได้

ขั้นที่ 4 ส่งต่อภูมิปัญญา ผู้ประกอบการหรือสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีประสบการณ์ มีทักษะสามารถเป็นวิทยากรหรือเป็นต้นแบบ ต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ ส่งต่อชุดความรู้ไปยังสมาชิกของกลุ่มหรือสมาชิกเครือข่ายรองรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการไม่ส่งต่อองค์ความรู้ไปยังสมาชิกในเครือข่ายจะก่อให้เกิดปัญหา การล้มสลายของกลุ่มภายหลังจากภูมิปัญญาไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ดังจะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาเมืองที่ผ่านมา ภูมิปัญญาหรือทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนหายไป ทั้งนี้เนื่องจากขาดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และส่งต่อภูมิปัญญาไปยังคนรุ่นหลัง

เอกสารอ้างอิง : References

จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. รายงานการวิจัย. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Thongphon Phromsakha Na Sakonnakhon and Uthit Sangkharat. (2013). Development methods to operate the community enterprise group in Songkla Lake. Research. Educational Foundation Faculty of Liberal Arts Prince of Songkla University.

นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Narumon Nirathon. (2000). Crate of Networking : Some considerations. Bangkok : Thammasata University.

- รัชนี้ รูปหล่อ และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน”วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5, 158-171.
- Ratchanee Roploh et al. (2016). Guidelines for Sustainable Development and Growth of Community Enterprises” Academic and Research Journal RMUTP. Special Edit Academic Summit of Rajamangkala Universities 5th, 158-171.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม”.วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. 2(3), 68-85.
- Sanay Khenaphum. (2015). Development method for Efficiency of Community Enterprise in Maha Sarakham Province”. Academic Journal of Phrae Wa Kalasin Kalasin University. 2(3), 68-85.
- สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. (2550). กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง. รายงานการวิจัย. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- Sukanya Atip-anan et al. (2007). Developing strategies for community self-reliance. Research Reporting. Department of Agricultural Extension.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2536). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาชนบท ในภูมิภาคปัญหาการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญาและมูลนิธิหมู่บ้าน.
- Sumeth Tantivechakul. (1993). His Majesty The King with Rural development Knowledge of Rural development. Bangkok : Wisdom Foundation and Village Foundation.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2543). พลวัตสังคม-วัฒนธรรม: ความอยู่รอดหรือหายนะ ในมองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- Akavith Na Thalng. (2000). Dynamism of Social-Culture: Survival or Holocaust in the Future: An Analysis to Change the Direction of Thai Society, Publish of 5th. Bangkok : Wisdom Foundation.
- Khamanarong, S, (2000). The Role of SMEs and Development Administration in Thailand. Paper presented at the International Conference on The Role of SMEs and Development in Asia, Nagoya, Japan.